

המזכירות הפדגוגית
הפיקוח על הוראת העברית

מדינת ישראל
משרד החינוך

המינהל הפדגוגי
האגף לחינוך יסודי

גדעון גיבור החיל

קוראים בספר שופטים

מבוא

יחידה זאת מיועדת בעיקר לשיעורי החינוך הלשוני ומטרתה לרכוש מיומנויות ואסטרטגיות הנדרשות לקריאה ולהפקת משמעות מטקסטים מקראיים. מכיוון שבכיתות ד המורה לחינוך לשוני היא בדרך כלל גם המורה לתנ"ך, אפשר ליישם יחידה זו גם בשיעורי תנ"ך.

אחד הקשיים במפגש בין התלמידים לבין הטקסט המקראי הוא הפער ההולך וגדל בין התכנים והשפה של הטקסט המקראי ובין עולמם ושפתם של התלמידים. יחידה זו שמה דגש על הקושי הלשוני. ההתמודדות עם הקושי הזה מתחילה בכיתה ב ומעמדה אתגר לא פשוט בפני המורה. על המורה לקרב את התלמידים אל עולם המקרא, הרחוק מן התלמידים בזמן ובאורחות החיים, ותוך כדי כך לבאר את הכתוב ולגלות דרכים ושגרות לשוניות הנהוגות בטקסט המקראי.

הולץ (Holtz, 2003) מבחין בין סוגים שונים של פערים בין התלמידים בימינו ובין הטקסט המקראי:

- הפער התרבותי – העולם נתפס באופן אחר במקרא ובימינו. זה בא לידי ביטוי, למשל, בתיאורי הבריאה בספר בראשית, בחלוקה לשבטים, במושגים שמשמעותם היום שונה מאשר במקרא, באופן שבו נכתב התנ"ך לעומת כתיבת ספרים בימינו, ועוד.

- הפער הפילוסופי – בחלקו נובע מהשקפת עולם משתנה, או מתופעות המנוגדות לערכי החיים של חלק מן הציבור כיום.

המורה בבית הספר היסודי חייבת להיות מודעת לפערים הללו. ההוראה של הטקסט המקראי דורשת הדגשה יתרה של מיומנויות הבנת הנקרא, כמו: גיוס של ידע כללי וספציפי, שליטה באוצר מילים ספציפי, ידיעה של כללים לשוניים מסוימים, ידיעה של דפוסים לשוניים.

הייחוד של הטקסט המקראי בתרבות היהודית מוביל לכך, שלא די בהבנה ובהפנמה של המסרים שלו.

יש גם חשיבות להפנמת ההיבט הציבורי-קהילתי שלו, הבא לידי ביטוי בקריאה קולית מדויקת בפני ציבור.

התייחסות זאת להוראת המקרא מקבלת ביטוי ספציפי ביעדי הוראת המקרא, כפי שהם מנוסחים בתכנית הלימודים:

לימוד המקרא כחלק מפיתוח האוריינות

שפת המקור המקראי היא קשה ולכן יש להכין את הלומדים בשלבים לקראת השגת הדרגה הגבוהה של קריאה עצמאית ומדויקת. עד שיגיעו לדרגה זו יש לסייע להם בקריאת המקרא ובהבנתו. גם כשאינם מבינים באופן מלא את הכתוב – העין הרואה, האוזן השומעת וההטעמה הנכונה חשובות למפגש עם הטקסט המקראי. קריאת המקרא בקול רם בצורה נכונה ומדויקת הן מפי המורים והן מפי התלמידים יש בה כדי לתרום להבנת המקרא ומסריו וללמידה חווייתית. (מתוך תכנית הלימודים במקרא ליסודי, סעיף ה)

ביחידה הזאת מודגמת אפשרות ללימוד סוגיה מהמקרא, לאור הנאמר לעיל. בכיתה ד התלמידים מכירים כבר טקסט מקראי, הם מכירים חלק מהתופעות הלשוניות הייחודיות שבו, ויש להם מיומנויות יסודיות באופני הגישה ללימוד התכנים שבו. האינטנסיביות שבה יטופלו כל אחד מההיבטים (מבנה הטקסט, לשון ודקדוק ותוכן) תלויה בהרכב הכיתה ובטיב ההתנסויות הקודמות של התלמידים בשיעורי המקרא.

מטרות מתחום הדעת (מתוך תכנית הלימודים במקרא)

- להכיר ערכים ותפיסות עולם במקרא.
- להכיר את סיפורי המקרא כסיפורים מכוננים של תרבות ישראל.
- להכיר ולבחון דמויות ואירועים בתולדות העם.
- להכיר את מרכיבי התרבות החומרית וחיי היום-יום בתחומים השונים של החיים (כגון: כלכלה, מגורים, כלי פולחן, אמצעי לחימה).

תיאור היחידה

בכיתה ד התלמידים קוראים בספר שופטים. ביחידה זו אנחנו מציעים דגם הוראה ללימוד פסוקים מתוך תכנית הלימודים במקרא לכיתה ד: **פרק ו פסוקים א-ו, י"א-ט"ז, י"ז-כ"ד; פרק ז פסוקים א-ח.** פסוקים אלה מציגים לקוראים את סיפור אחד השופטים - גדעון.

מאפייני תוכן

- הסיפור המקראי בנוי כמערכת של סיפורים קצרים הנשזרים למסגרת-על סיפורית. תולדות ישראל בתקופת השופטים מתוארים כגלגל חוזר של חטא - עונש - זעקה אל ה' - ישועה. גלגל חוזר זה מדגיש שהעם אחראי לגורלו. הרעיון מודגם על ידי הסיפורים על השופטים עתניאל, אהוד, דבורה וברק, גדעון, יפתח ושמשון.
- השופטים המושיעים הם מנהיגים שה' מקים בשעת מצוקה.
- הסיפור המקראי הוא תמציתי מאוד ומשאיר פערים להשלמה ולפרשנות.

מאפייני מבנה

- השתלשלות העלילה
- תיאור הדמויות
- תיאור הבעיה ופתרונה
- הופעת מכשול והתרה

מאפייני הלשון המקראית

- מילים וביטויים אופייניים לשפת המקרא
- כינויים חבורים
- אזכורים
- ו ההיפוך

יעדי תכנית הלימודים במקרא הבאים לידי ביטוי ביחידה זו

- זיהוי המבנה האופייני לסיפורי ספר שופטים - הופעת מושיע שליח האל, ישועה וחטא, עונש, חזרה בתשובה, ישועה.
- זיהוי הדרכים הייחודיות שבהן הטקסטים השונים מתייחסים לדמויות.
- סגירת מעגל - האם גדעון ראוי למינוי?
- דיון - האם גדעון עמד במשימה שהוטלה עליו? האם הבחירה בו הייתה נכונה?
- השוואה עם טקסט אחר - תיאור ההתגלות של אלוהים למשה, מינויו כמנהיג

יעדי החינוך הלשוני הבאים לידי ביטוי ביחידה זו

- הפקת משמעות מטקסטים מקראיים ורכישת אסטרטגיות וכלים לשוניים להתמודדות עם לשון המקרא.
- הבנה של לשון המקרא (רובד קדום של השפה העברית) והכרת תופעות ייחודיות של הלשון הזאת (אוצר מילים, דקדוק, תחביר).
- קריאה קולית של טקסט מקראי תוך היעזרות בסימני הניקוד.
- הכרת ביטויים שמקורם בלשון המקרא הנמצאים בשימוש גם בלשון ימינו.

המלצה לקריאה נוספת (למורים)

<http://www.mikranet.org.il/teachers/>

http://www.safa-ivrit.org/history/bible_general.php

מהלך ההוראה

7 פרק 1

7 פסוקים א-1

13 פסוקים י"א - ט"ז

17 פסוקים י"ז - כ"ד

21 פרק 2

21 פסוקים א-ח

23 דיון לסיכום

פרק 1

פסוקים א – 1

הערה: בזמן השיעור חשוב לקרוא את הטקסט מתוך ספר התנ"ך. הפסוקים שלהלן מובאים לצורך עזרה למורה המתכוננת לשיעורים ביחידה זו.

א וַעֲשֵׂה בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הֲרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּתְּנֶם יְהוָה בְּיַד-מִדְּיָן שִׁבְעַת שָׁנִים.
 ב וַתֵּעַז יַד-מִדְּיָן עַל-יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי מִדְּיָן עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמְּנַהֲרוֹת
 אֲשֶׁר בְּהָרִים וְאֶת-הַמְּעָרוֹת וְאֶת-הַמְּצָדוֹת. ג וְהָיָה אִם-זָרַע יִשְׂרָאֵל וְעָלָה
 מִדְּיָן וַעֲמַלְק וּבְנֵי-קָדָם וְעָלוּ עֲלָיו. ד וַיַּחֲנוּ עֲלֵיהֶם וַיִּשְׁחִיתוּ אֶת-יְכוֹל הָאָרֶץ
 עַד-בּוֹאֲךָ עֲזָה וְלֹא-יִשְׁאִירוּ מַחֲיָה בְּיִשְׂרָאֵל וְשָׂה וְשׂוֹר וְחִמּוֹר. ה כִּי הֵם
 וּמִקְנֵיהֶם יַעֲלוּ וְאֶהְלִיחֶם יְבָאוּ (וּבָאוּ) כְּדֵי-אַרְבָּה לְרֹב וְלָהֶם וּלְגַמְלֵיהֶם אֵין
 מִסְפָּר וַיָּבֵאוּ בְּאֶרֶץ לְשַׁחֲתָהּ. ו וַיִּדַּל יִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵי מִדְּיָן וַיִּזְעְקוּ בְנֵי-
 יִשְׂרָאֵל אֶל-יְהוָה. {פ}

הכנה לקריאת הטקסט

במליאה

- מיידעים את התלמידים שנלמד על השופט גדעון ונסה לענות על כמה שאלות:
 - מדוע נבחר גדעון להיות שופט?
 - האם עמד בהצלחה במשימה שהוטלה עליו?
 - האם מסגרת הסיפור דומה למסגרת הסיפור של השופטים האחרים (חטא-עונש-זעקה אל ה'–ישועה-ושקט..)? האם יש בסיפור של גדעון נקודות אופייניות לסיפורים של שופטים אחרים?
- מה אפשר ללמוד מהסיפור על גדעון? האם זה מתאים גם לימינו?
- מכינים טבלה ובה שמות של שופטים שמוכרים לתלמידים. בטבלה יהיו התבחינים האלה: שם האויב, כמה שנים רדף את ישראל, שם השופט, דרכי המאבק של השופט. מבקשים מהתלמידים לחזור לפרקים הרלוונטיים ולמלא את הטבלה.
- אומרים לתלמידים שתוך כדי הלימוד על גדעון נשלים בטבלה פרטים לגביו.
- מציגים בפני התלמידים מטרה נוספת ללימוד הפרקים: העמקת ההיכרות עם לשון המקרא.

בירור מילים מרכזיות

המפגש של התלמידים עם מילים בטקסטים מהמקורות היהודיים הוא רכיב משמעותי בבניית המאגר התרבותי-לשוני של אדם יהודי בישראל (על פי תכנית הלימודים בעברית).

אנו ממליצים לברר עם התלמידים את משמעותן של המילים החשובות להבנה **לפני הקריאה** הן בעזרת ההקשר בפסוק שבו נמצאות המילים הללו, והן באמצעות מציאת מילים מאותה משפחת מילים שיעזרו בהבנה. הבירור יכול להיעשות גם באמצעות מילונים מודפסים ומקוונים. כהכללה אפשר לומר שמילים שכדאי ללמד לפני הקריאה הן מילים קשות הן מבחינת השורש והן מבחינת המשקל, מילים מרכזיות להבנת הטקסט, שאין בהן וסביבן רמזים להיאחז בהם כדי להבין את המילים.

מילים שאינן מרכזיות אפשר לברר לאחר הקריאה באופן דומה.

אפשר גם להסביר מילים קשות החשובות להבנת הטקסט תוך כדי ההקראה שלו ולוותר על הבנת יתר המילים, כיוון שעומס רב מדי של מילים עלול להכביד על התלמידים. אפשר להבין טקסט בכללותו גם אם אין מבינים כל מילה ומילה בו, וחשוב שהתלמידים יפנימו עיקרון זה.

המילים שבחרנו לפרש לפני או תוך כדי הקריאה במליאה: **ותעז, ישחיתו, וידל**. מילים אלו יוצרות את הרצף הענייני של הקטע: כבדה יד מדיין, מדיין השחיתו את היבול של ישראל, וכתוצאה מכך נעשו בני ישראל עניים.

ותעז (קשתה, נעשתה חזקה) - מילה במשקל לא מקובל, במשמעות שאינה בשימוש היום, ואין רמזים לפירושה בטווח הקריאה הקצר שסביב המילה (אפשר לקשור למושג 'רוח עזה').

וישחיתו (הרסו) - המילה חשובה להבנת הטקסט כולו, כי אם לא מבינים את המשמעות שלה, קשה להבין מה עשו המדיינים לבני ישראל (אפשר להסתמך על ידע קודם של המילה 'שחיתות').

וידל (נעשו דלים) - במילה אחת מוסבר מה קרה לבני ישראל כתוצאה מן הפעילות של מדיין. הם זועקים לשמיים כי הם נעשו עניים. קשה למצוא רמז לפירוש המילה בסביבתה הקרובה בטקסט.

במליאה

- מסבירים את פירוש המילים:
 - רושמים על הלוח את הפסוק "ותעז יד מדין על ישראל" ומסבירים אותו.
 - רושמים על הלוח את המשפט "וישחיתו את יבול הארץ" ומבקשים מהתלמידים להסביר את המשמעות שלו על פי מילים אחרות מאותה משפחה.
 - רושמים את המשפט, "ויזל ישראל מאד מפני מדין", ומסבירים את פירושה של המילה **ויזל**. אפשר להנחות את הילדים לחפש במילון את המילה **זל** ולנסות להבין על פיה את פירוש המילה **ויזל**.

קריאת הטקסט

- קוראים בקול רם בפני התלמידים את הפסוקים א-ו. מבקשים מהם לברר, תוך כדי האזנה ותוך כדי מעקב אחרי הכתוב, על מי מסופר בקטע.

הערה זיזקטית: אחת המטרות המרכזיות לעיסוק בטקסט המקראי בהקשר של החינוך הלשוני היא להביא את התלמידים להתמודדות עצמאית עם טקסט זה (לקרוא, לדלות תכנים, לאתר קשיים, לשער פירושים, לחפש הבהרות והסברים וכו'), כדי להגיע להבנת הטקסט ומשמעותיו.

שפת המקור המקראי היא קשה, ולכן יש להכין את הלומדים בשלבים לקראת השגת הדרגה הגבוהה של קריאה עצמאית ומדויקת. חשוב שהתלמידים שפוגשים את הטקסט המקראי מאז שהיו בכיתה ב יוכלו לקרוא בו בעצמם בהגיעם לכיתה ד. תפקיד המורה הוא לתת לתלמיד תמיכה: שיחה מקדימה על התכנים, פירושי מילים וביטויים שיופיעו בטקסט עוד לפני הפנייה אל הטקסט, בדומה למה שנעשה בקריאה של טקסטים אחרים. הקריאה תהיה דמומה, מכוונת לתכנים, למשמעותיות.

לפני הקריאה הדמומה של התלמידים, מומלצת קריאה של המורה, וכך תבוא לידי מימוש הפעלה של שני ערוצים: קריאה והאזנה.

כדי לאפשר לתלמידים התמודדות והתנסות בקריאה קולית של הטקסט המקראי, מומלץ להפריד: **בחלק מהשיעורים** תהיה קריאה של המורה, ואחר כך התלמידים יעברו לפעילויות ובמהלכן הם יקראו שוב ושוב בקריאה דמומה;

בחלק מהשיעורים תהיה שיחה, יהיו הבהרות מילים ומושגים, ולאחר מכן התלמידים יופנו לפעילות ולקריאה דמומה עצמאית.

בכיתות ממוחשבות אפשר להקרין את הסיפור המקראי המלווה בקריינות.
מקראנט - <http://kodesh.snunit.k12.il/i/t/0706.htm>

- **בחמ"ד** - הקריאה בקול תביא לידי ביטוי גם את טעמי המקרא.

בעקבות קריאת הטקסט

בירור התוכן באמצעות זיהוי המשתתפים וזיהוי הפעלים

- הערה זיזקטית:** לאחר הקריאה הראשונה בטקסט אנו מציעים כמה דרכים העשויות לתרום להבנה. ראשית המהלך ייערך במליאה כדגם על פסוקים א-ב, ולאחר מכן התלמידים יערכו בזוגות מהלך דומה בפסוקים הבאים. וזה המהלך:
- עורכים רשימה של שמות העמים המופיעים בקטע הנקרא. פעולה זו מסייעת לתלמידים לברר לעצמם על מי מסופר בטקסט.
 - מוצאים את הפעלים בקטע הנקרא. פעולה זו מסייעת לתלמידים להבין מה עשו הדמויות/ העמים בטקסט.
 - מאפיינים את הפעלים (יחיד-רבים, זכר-נקבה) ומקשרים אותם אל השמות בטקסט. הסבת תשומת הלב למין ולמספר יכולה לעזור לתלמידים במתן משמעות למשפטים בטקסט. מתארים בעל פה את המצב בארץ. תיאור זה יבהיר את הבנת התלמידים.

במליאה

- התלמידים קוראים שוב את הפסוקים א-ב, קריאה לשם איתור מידע.
- התלמידים מזהים את שמות העמים.
- מבקשים מן התלמידים לזהות פעלים בפסוקים. עורכים רשימה של הפעלים (ויעשו, ויתנם, ותעז, עשו).
- משייכים את הפעלים למשתתפים. שואלים: למי מתכוונים בפועל "ויעשו"? (בני ישראל) מה עשה ה'?' ('ויתנם ביד...'). צובעים את השמות בצבע אחד ואת הפעלים בצבע אחר:
 - ויעשו הרע - בני ישראל
 - ויתנם ביד מדין - ה'
 - ותעז - יד מדין
 - עשו מנהרות מערות ומצודות - בני ישראל

בירור התוכן על ידי בירור משמעות של מילים

בזוגות

- קוראים את הפסוקים ג-ה.
- מבררים את משמעות המילים: **מחיה, מקניהם**.
- שואלים: על מי מסופר בפסוקים? (מדיין, עמלק ובני קדם) או שואלים: מה עושים מדיין, עמלק ובני קדם? מה עושים בני ישראל?
- מאתרים פעלים ומשייכים אותם למשתתפים בפסוקים ג-ה (בדומה לפעולה במליאה):
 - זרע - ישראל
 - עלה, עלו עליו, ויחננו, וישחיתו, ולא ישאירו, יעלו, ובאו, ויבואו - מדיין, עמלק, בני קדם
- שואלים את התלמידים מדוע יש הרבה פעלים הקשורים לאויבים ורק פועל יחיד שקשור לישראל.

בירור התוכן באמצעות שחזור הכתוב

בזוגות

- התלמידים מתארים בכתב או בעל-פה את המצב בארץ על פי הפסוקים שקראו (3-4 משפטים).

מציאת עדויות בטקסט המקראי

הערה זידקטית: חשוב שכבר בראשית לימודם ייחרת בזיכרונם של התלמידים הכתוב כצורתו. על כן יש ללמד פסוק כמתכונתו ובלשונו מבלי "לערוך" את הכתובים, ולו גם במגמה להקל את הבנתם. (מתוך תכנית הלימודים במקרא) לפיכך, אנו ממליצים להפנות את התלמידים לעיון בכתוב פעמים רבות ככל האפשר כדי שיסתגלו בהדרגה ללשון המקרא. במהלך הקריאה החוזרת יתבקשו התלמידים למצוא בטקסט עדויות להכללות או לטענות העולות תוך כדי הדיון על הפרק. בפעילות זו נפנה אותם לפסוקים ג-ה כדי לאתר/לברר "איך כתוב במקרא?"

במליאה

- שואלים: האם לדעתכם בני ישראל חששו מפני המדיינים? קראו את הפסוקים והביאו עדות מתוך הטקסט.
- שואלים: איך אנחנו יודעים שהמדיינים הפריעו לישראל לעבד את האדמות? ("והיה אם - זרע ישראל ועלה מדיין...")
- שואלים: איך כתוב בפרק שהמדיינים היו רבים מאוד?

בחינת מבנה הסיפור בספר שופטים

במליאה

- מבקשים מאחד התלמידים לקרוא בקול את פסוק ו.
- הערה זידקטית:** הקריאה החוזרת של פסוק ו נועדה לסכם את הנלמד בפסוקים א-ה ולקשר להתפתחות העלילה ולמסגרת הסיפור האופייניים לספר שופטים. הבחנה במילים חוזרות שמייצגות את הסיפור המקראי החוזר על עצמו בספר שופטים תאפשר הבחנה במבנה החוזר.
- כותבים את המילים האלה על הלוח: **ויעשו הרע... ויתנם... וידל... ויזעקו...**
- שואלים: מה המילים האלה מזכירות לנו? האם כבר פגשנו סדרה כזו של מילים בספר שופטים?
- מפנים את התלמידים אל הפרקים ג, ד כדי שיחפשו בהם, או מפנים אותם ישירות לפסוקים המתאימים (פרק ג, פס' ז-טו, פרק ד, פס' א-ג).
- שואלים: מהו רצף העלילה בפרק ו פסוקים א-ו?
- מזהים את הדפוס הקבוע, ומתאימים פסוק לכל שלב.
- רושמים את ההצעות של התלמידים על הלוח.

- רושמים את הדפוס הקבוע ומולו משלימים את הפסוקים המתאימים מפרק ו (אפשר גם להוסיף פסוקים מפרקים קודמים):
 בני ישראל חוטאים - פסוק א
 ה' נותן אותם ביד מדיין - פסוק ב
 בני ישראל סובלים - פסוקים ג-ה
 בני ישראל זועקים לעזרת האל - פסוק ו

הכרת הכינויים החבורים (לבחירת המורה)

לשון המקרא משופעת בכינויים חבורים, המקשים על התלמידים את הבנת הכתוב. 'פיצוח' הכינויים החבורים יכול להיעשות באמצעות פירוק המילה לשני חלקים (שם העצם והתוספת), וזיהוי הדמות (או הדמויות) שהכינוי מתייחס אליה. המורה מוזמנת להחליט אם לעסוק בנושא זה במהלך הוראת הפרק.

במליאה

- שואלים: מה פירוש 'אהליהם'? 'גמליהם'?
- צובעים את המילים בשני צבעים: גמליהם אהליהם.
- מבקשים מהתלמידים לומר בכל מילה מהו שם העצם בלשון יחיד ומהו שם העצם בלשון רבים (גמל, גמלים), וכן מהו השינוי שחל במעבר לכינוי חבור של שם העצם ברבים (גמלים - גמליהם: תוספת 'הם' לציון שייכות לגוף שלישי רבים).
- שואלים של מי הגמלים? של מי האוהלים?

פסוקים י"א – ט"ז

יֵא וַיָּבֵא מִלֶּאֶדָּה יְהוָה וַיֵּשֶׁב תַּחַת הָאֵלֹהִים אֲשֶׁר בְּעֶפְרָה אֲשֶׁר לְיוֹאָשׁ אָבִי הָעֶזְרִי
וַיִּגְדְּעוֹן בְּנוֹ חֲבֵט חֲטִים בְּגַת לְהַנִּים מִפְּנֵי מֶדִין. יב וַיֵּרָא אֵלָיו מִלֶּאֶדָּה יְהוָה
וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה עֲמָד גִּבּוֹר הַחֵיל. יג וַיֹּאמֶר אֵלָיו גְּדַעוֹן בִּי אֲדֹנָי וַיֵּשׁ יְהוָה
עִמָּנוּ וְלִמָּה מְצִאתָנוּ כָּל-זֹאת וְאֵיהָ כָּל-נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר סָפְרוּ-לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ
לֵאמֹר הֲלֹא מִמִּצְרַיִם הֶעֱלָנוּ יְהוָה וְעַתָּה נִטְשָׁנוּ יְהוָה וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף-מֶדִין.
יד וַיִּפֶן אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר לָךְ בְּכַחַד זֶה וְהִשְׁעֵת אֶת-יִשְׂרָאֵל מִכַּף מֶדִין הֲלֹא
שָׁלַחְתִּידָּךְ. טו וַיֹּאמֶר אֵלָיו בִּי אֲדֹנָי בְּמָה אוֹשִׁיעַ אֶת-יִשְׂרָאֵל הִנֵּה אֶלְפֵי הַדָּל
בְּמִנְשָׁה וְאֲנֹכִי הִצַּעִיר בְּבֵית אָבִי. טז וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְהִכִּיתִי
אֶת-מֶדִין כְּאִישׁ אֶחָד.

קריאת הטקסט

במליאה

- מבקשים מהתלמידים לקרוא את הפסוקים קריאה דמומה, לשים לב אילו דמויות מופיעות בקטע ולרשום אותן במחברת.
- הערה דיזקטית:** במקרה זה מתאים שהתלמידים יקראו בעצמם קריאה דמומה מאחר שברור מאוד מה עליהם לחפש בטקסט.

בעקבות קריאת הטקסט

בדומה לאופן הפעילות המוצע לפסוקים א-ו גם כאן אנו מציעים לברר את משמעותן של מילים קשות בקטע, שהן מרכזיות להבנת הקטע:

להניס – בפסוק י"א כתוב "להניס מפני מדין".

והושעת – מילה במשלב לשוני גבוה שאינה שכיחה בשפה, ואיתורה במילון קשה, כיוון שקודמת לה ו החיבור, והיא כתובה בגוף שני. מהות השליחות של גדעון ושל השופטים בכלל היא להושיע את עם ישראל.

גדעון **חבט** את החיטים **בגת** כדי שמדיין לא יחמסו, ישדדו את התבואה. בגת דורכים על הענבים כחלק מתהליך ייצור היין. הגת היא בור החצוב בסלע. את החיטה חובטים כדי להפריד בין המוץ, הקליפה הקשה של הגרעין, לבין הגרעין המשמש לאכילה. פעולה זו נעשית במקום גלוי לעין, בשדה.

בקבוצות

- מתבוננים בתמונות של גת ושל חיבוט חטים (מקלידים בשדה החיפוש ב-Google תמונות) <http://www.google.co.il/imghp?hl=iw&tab=wi>
- מבררים: איך כתוב בקטע 'להחביא' ממדיין? ("להניס מפני מדיין")
- דנים: מה מיוחד במעשה של גדעון? מדוע הוא חובט את החטים בגת?
- שואלים: למה גדעון צריך להחביא את החטים? אין פה תשובה, אבל... בואו ניזכר בפרק הקודם. מה מסופר שם על מדיין? מה הם עשו לישראל?
- מוצאים פסוק מן הקטע הקודם המתקשר למעשהו של גדעון.
(פסוק ב': "וַתַּעַז יָד-מִדָּגָן עַל-יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי מִדְּיָן עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמְּנַהְרֹת אֲשֶׁר בְּקָרִים וְאֶת-הַמְּעָרוֹת וְאֶת-הַמְּצָדוֹת.")
הילדים מסבירים את הקשר.

השליחות של גדעון – ביסוס התכנים

הרלוונטיות של סיפור גדעון לימינו היא בבירור שעושה אדם לגבי מידת התאמתו לתפקיד מסוים וההסכמה שלו (או אי ההסכמה) ליטול על עצמו את התפקיד בהתאם לבירור הזה.

במליאה

- התלמידים קוראים את הפסוקים י"ב-י"ד.
- שואלים: המלאך מברך את גדעון לשלום, וגדעון משיב לו באופן שונה (הוא שואל שאלות). מהן השאלות? האם גדעון מחכה לתשובות? בעצם, גדעון מביע כאן טענה. מהי הטענה? כלפי מי היא מובעת?
- מבררים על מה משוחחים גדעון והמלאך.
- משוחחים על אופי השיחה המתקיימת 'בגובה העיניים' בין גדעון למלאך ה'. גדעון שואל, מקשה, מתווכח, והמלאך עונה (לכן המילה 'ויאמר' מופיעה פעמים רבות).
- שואלים: האם גדעון הבין שזה מלאך ה'? איך יודעים? האם הוא פחד ממנו? איך יודעים? מה הוא שואל את המלאך? האם זה מראה על אמונה ב-ה'?

- קוראים את הפסוקים ט"ו-ט"ז.
- אומרים: המלאך מחזק את גדעון לקראת השליחות שהוא מטיל עליו. האם גדעון מוכן לשליחות הזאת? איך יודעים?
- מבקשים מהתלמידים לקרוא את הפסוקים ולהביא עדויות לכך (פס' י"ג: "ה' עִמָּךָ גִבּוֹר הַחַיִל", פס' י"ד: "לֵךְ בְּכַחַד זֶה", "הֲלֹא שְׁלַחְתִּיךָ", פס' ט"ז: "כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ").
- המלאך פונה אליו ואומר: "לֵךְ בְּכַחַד זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל".
- שואלים: לאיזה כוח הוא מתכוון? כדי לענות יש לקרוא את הפסוק עד תומו, ושם נאמר: "הֲלֹא שְׁלַחְתִּיךָ", ומכאן שהכוח של גדעון הוא מאלוהים.
- מתרגמים את הטקסט ללשון ימינו:
 1. מחלקים את הטקסט לפי הדוברים.
 2. מנסחים יחד כל משפט כפי שהיה נאמר בלשון ימינו.
 3. מתנסים בקריאה קולית - משפט שנאמר ע"י המלאך, אחריו 'הצל' שלו שמדבר בלשון ימינו, אח"כ משפט של גדעון, 'הצל' שלו, וכך הלאה.
- **בחמ"ד - 4** - אפשרות להוספה: גדעון, אנציקלופדיה יהודית, אתר דעת <http://www.daat.ac.il/encyclopedia>
הקריאה בקול תביא לידי ביטוי גם את טעמי המקרא.

אזכורים (לבחירת המורה)

לשון המקרא משופעת באזכורים. בדרך כלל יש שמות לדמויות ולמקומות, אך לאורך הטקסט מאזכרים אותם שוב ושוב בדרכים שונות. לדוגמה, לעתים מכנים דמות בשם אחר, או מכנים אותה בכינוי (הוא, לו, אותו, ממנו ועוד). האזכורים מאחדים את הטקסט ליחידה שלמה, מלוכדת. הם יוצרים מארג שמשמעותו: זהו אותו סיפור, אלו הן אותן הדמויות ואותם המקומות. הם קשורים זה לזה, לכן חוזרים ומאזכרים אותם במהלך הסיפור. יחד עם זאת, המאזכרים מקשים לעתים על התלמידים את הבנת הכתוב. לדוגמה: "ויאמר אליו" - למי הכוונה במילה אליו? אם היה כתוב "ויאמר אל גדעון", לא היה מתגלה קושי בזיהוי הדמות. ככל שהאזכור רחוק יותר מבעל הדבר, מי שאליו הוא מתייחס, כך עלול להיווצר קושי בהבנה. לכן יש צורך להתעכב על תופעה לשונית זו להסבירה ולהדגימה.

'פיצוח' האזכורים יכול להיעשות באמצעות:

- זיהוי שמות הדמויות המופיעות בקטע.
 - זיהוי הגוף של הפעלים בקטע.
 - קריאה אחורה לפני האזכור.
 - הצבת שם של דמות במקום האזכור על פי ההקשר.
- המורה מוזמנת להחליט אם לעסוק בנושא זה במהלך הוראת הפרק הזה או בפרקים אחרים.

במליאה

- קוראים יחד את פסוק י"ב ושואלים: איך נדע למי הכוונה במילה **אליו**? (חוזרים אל הפסוק הקודם.)
- קוראים את פסוק י"ג ושואלים: למי מכוונת המילה **אליו** בפסוק זה? (מלאך ה' המופיע בפסוק הקודם.)
- התלמידים מעתיקים את פסוק י"ד ("ויפן אליו ה' ויאמר לך בכוחך זה..."), מסמנים את המילה **אליו** בפסוק וכותבים למי המילה מתייחסת.
- נערכים לקריאה קולית של הדיאלוג בין גדעון למלאך יחד עם "תרגום" שלו לשפת ימינו:
 1. מחלקים את הטקסט לפי הדוברים.
 2. מנסחים יחד כל משפט כפי שהיה נאמר בלשון ימינו.
 3. מתנסים בקריאה קולית - משפט שנאמר ע"י המלאך, אחריו "הצל" שלו שמדבר בלשון ימינו, אח"כ משפט של גדעון, "הצל" שלו בלשון ימינו, וכך עד סוף הדיאלוג (פסוק כ"ג); או קוראים בשני זוגות - זוג אחד מקראי וזוג אחד יומיומי.

פסוקים י"ז - כ"ד

יז ויאמר אליו אם-נא מצאתי חן בעיניך ועשית לי אות שאתה מדבר עמי.
 יח אל-נא תמש מזה עד-באי אליך והצאתי את-מנחתי והנחתי לפניך
 ויאמר אנכי אשב עד שובך. יט וגדעון בא ויעש גדי-עזים ואיפת-קמח מצות
 הבשר שם בסל והמרק שם בפרור ויוצא אליו אל-תחת האלה ויגש. {פ}
 כ ויאמר אליו מלאך האלהים קח את-הבשר ואת-המצות והנח אל-הסלע
 הלז ואת-המרק שפוך ויעש כן. כא וישלח מלאך יהוה את-קצה המשענת
 אשר בידו ויגע בבשר ובמצות ותעל האש מן-הצור ותאכל את-הבשר
 ואת-המצות ומלאך יהוה הלך מעיניו. כב וירא גדעון כי-מלאך יהוה הוא
 ויאמר גדעון אהה אדני יהוה כי-על-כן ראיתי מלאך יהוה פנים אל-פנים
 כג ויאמר לו יהוה שלום לך אל-תירא לא תמות. כד ויבן שם גדעון מזבח
 ליהוה ויקרא-לו יהוה שלום עד היום הזה עודנו בעפרת אבי העזרי. {ס}

קריאת הטקסט

במליאה

- קוראים את הפסוקים בפני הילדים או מאזינים לקריאה במקראנט.
- מבקשים מהתלמידים לשים לב בזמן ההאזנה לקטע: האם גדעון מקבל עליו מיד את השליחות או מהסס?

בעקבות קריאת הטקסט

במליאה

- שואלים: מה מבקש גדעון מן המלאך?
- שואלים: האם המלאך מסכים לבקשה של גדעון?
- מבקשים מהתלמידים להביא עדויות מן הטקסט.

ניבים וביטויים

הקריאה במקרא מפגישה את התלמידים עם שימושים ייחודיים בלשון על רבדיה ההיסטוריים. קריאה ומתן הסבר לפירוש של ביטוי אין בהם די כדי לנכס את הביטוי ולהופכו לשגור בפי התלמידים. לפיכך מומלץ ליזום פעולות שבהן התלמידים משננים ביטויים כדי להופכם לחלק מהמאגר התרבותי האישי שלהם (על פי תכנית הלימודים בחינוך לשוני).

לשם ניכוס של ביטוי ייעשה בירור של משמעותו, הקשרו במקרא והקשרו לטקסטים ספרותיים או אחרים. בהמשך נטפל בכמה ביטויים: "גיבור החיל" (פסוק י"ב), "אם נא מצאתי חן בעיניך" (פסוק י"ז).

צורת הבקשה: "אם נא מצאתי חן בעיניך" מופיעה במקרא כמה פעמים, והיא מבטאת צורת פנייה לאדם בכיר או לאלוהים, לדוגמה:

"אם נא מצאתי חן בעיניך אל-נא תעבר מעל עבדך" (בראשית י"ח, ג)
 "אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מיד י" (בראשית ל"ג, י)

בזוגות

- מסבירים: בפסוקים י"ב ו-י"ז מופיעות שתי צורות פנייה, שהיו נהוגות בימי המקרא.
- מוצאים את הביטוי ששימש כ**ברכה** בתחילת מפגש בין אנשים (פסוק י"ב).
- מעתיקים את הביטוי למחברת, כותבים לידו ברכה בעלת משמעות דומה בלשון ימינו.
- מוצאים את הביטוי ששימש את גדעון לשם פנייה של **בקשה** (פסוק י"ז).
- קוראים את אותו הביטוי במקומות נוספים בתורה (בראשית י"ח, ג; בראשית ל"ג, י)
- מעתיקים את הביטוי למחברת, כותבים לידו פנייה בעלת משמעות דומה בלשון ימינו.

במליאה

- התלמידים מסבירים את משמעות שני הביטויים ומציעים את החלופות בלשון ימינו.

זמנים במקרא

בעברית בת זמננו יש שלושה זמנים לפועל: עתיד, הווה, עבר. לכל זמן הצורה שלו. בלשון המקרא זמנים אלה קיימים, אבל יש גם צורות של פועל בצירוף ו ההיפוך. בצורות אלה מתהפכת המשמעות של זמן הפועל.

כאשר מתואר במקרא אירוע שהתרחש בעבר או שצפוי להתרחש בעתיד, התיאור מתחיל בדרך כלל בפועל אחד שזמנו תואם את זמן הסיפור, והוא ממשיך בפעלים נוספים שזמנם מהופך. לפעלים הללו מקדימים את האות ו, שלה שני תפקידים:

היא משמשת כמו ו חיבור לשם המשך הסיפור, והיא מציינת היפוך זמנים מעבר לעתיד או להיפך. (עפ"י: "השפה העברית היסטוריה של העברית" באתר

<http://www.safa-ivrit.org/history/vav.php>)

דוגמה למעבר מלשון עתיד לעבר - פסוק כ"א: "וְתֹאכַל אֶת-הַבָּשָׂר וְאֶת-הַמִּצּוֹת".
מבחינת הצורה הפועל 'תאכל' הוא בזמן עתיד, ואילו כאן הוא מופיע במשמעות של זמן עבר - אכלה.
דוגמה למעבר מלשון עבר לעתיד - פסוק י"ח: "וְהִצַּאתִי אֶת-מִנְחֹתַי וְהִנַּחְתִּי לְפָנֶיךָ".
מבחינת הצורה הפעלים 'הוצאתי, הנחתי' הם בזמן עבר, ואילו כאן הכוונה לעתיד - אוציא, אניח.
המורה מוזמנת להחליט אם לעסוק בנושא זה במהלך הוראת הפרק הזה או בפרקים אחרים.

במליאה

- המורה כותבת על הלוח את פסוק י"ח ומסמנת את כל המופעים של ו והיפוך.
- שואלים: כשגדעון אומר למלאך "והוצאתי" - האם הכוונה היא שהוא כבר הוציא (בעבר), או שהוא עומד להוציא (בעתיד)? לפי מה יודעים? (קוראים את הפסוק הקודם ואת הפסוק הנוכחי. עפ"י ההקשר אנחנו מבינים שאף על פי שהמילה כתובה בלשון עבר, הכוונה היא לפעולה בעתיד.)
- מדגימים שימוש נוסף ב-ו ההיפוך בפסוק, ומכלילים: בלשון המקרא מופיע לעתים פועל בזמן עבר כשהכוונה היא לזמן עתיד, ולהיפך. הזמן הנכון מתברר לפי ההקשר.

בזוגות

- מבקשים מהתלמידים למצוא דוגמות נוספות לתופעה זו בקטע שקראנו ולהסביר כיצד ידעו לזהות את הזמן הנכון.

השוואה בין התגלות האל אל משה ואל גדעון (לבחירת המורה)

הערה זינקטית: פעילות זו נתונה לשיקול דעתה של המורה. היא מומלצת לקבוצה של תלמידים מתקדמים או לכל הכיתה. אם משתפים בה את כל הכיתה, אפשר לסייע לתלמידים הזקוקים לתמיכה באמצעות טבלת השוואה מכוונת, ובה הקריטריונים המתאימים (כגון: מטרת התגלות, מקום התגלות, צורת התגלות, תגובה של הגיבור להתגלות).

"הזיקה וההשוואה בין טקסטים מקראיים שונים מזמנות לתלמידים הכרה וידע של המורשת היהודית ומפתחות דרכי חשיבה ודרכי שימוש שונות וייחודיות בשפה" (מתוך תכנית הלימודים בחינוך לשוני).

גדעון הוא השופט הראשון שהמקרא מספר בפירוט כיצד נבחר. התגלות ה' לגדעון דומה לזו של משה:

- מלאך ה' התגלה אליהם בזמן עבודתם.
- ההתגלות הייתה מלווה באש.
- המשימה שהוטלה עליהם דומה (להציל את העם).
- שניהם חששו לקבל על עצמם את השליחות.
- שניהם מקבלים אותות.

- שואלים: מי עוד ראה את ה' "פנים אל פנים" ופחד כי ימות? (משה)
- משווים באמצעות טבלה בין התגלות ה' למשה להתגלות ה' לגדעון (שמות, פרק ב', פסוקים י"ג-ט"ו).

קריאה בקול

"קריאת המקרא בקול רם בצורה נכונה ומדויקת הן מפי המורים והן מפי התלמידים יש בה כדי לתרום להבנת המקרא ומסריו וללמידה חווייתית". (מתוך תכנית הלימודים במקרא)

גם בהישג הנדרש "קריאת טקסטים מן המקורות היהודיים" בתכנית הלימודים בחינוך לשוני נכללת קריאה קולית מדויקת של טקסט מקראי.

קריאה כזו מסייעת לתלמידים להבין את הטקסט על היבטיו השונים - התוכן, המשמעויות הגלויות והסמויות, מילים וביטויים בלשון המקרא, וכמו כן להתייחד עם התופעות הלשוניות הייחודיות של המקרא.

ביהדות קיים היבט תרבותי-מסורתי של קריאה בקול של טקסט מקודש בפני קהל. טקס הבר-מצווה, שבו קוראים בקול בפעם הראשונה בפני קהל, הוא דוגמה להיבט זה.

בקריאה בקול מומלץ להדגיש:

- קריאה בהתאם לניקוד.
- קריאה בהטעמה (מלעיל או מלרע).
- הגייה נכונה של האותיות (ה, ח, כ, א, ע).
- התאמת ההנגנה (אינטונציה) לתוכן.
- **בחמ"ד** - קריאה על פי טעמי המקרא

במליאה

- משוחחים על ההיבטים השונים של קריאה קולית ותשומת הלב הנדרשת לכל אחד מהם, כדי להגיע אל קריאה קולית במיטבה:
 - קריאה מדויקת של המילים
 - קריאה קולחת בקצב המתאים לתוכן ולנמענים
 - הקפדה על הנגנה ועוצמת הקול (בהתאמה לטקסט)
 - שמירת קשר עין עם הקהל
- התלמידים מתאמנים וקוראים בקול בפני הכיתה את הפסוקים י"ז - כ"ד (או חלק מהם).

פרק ז

פסוקים א – ח

א וישכם ירבעל הוא גדעון וכל-העם אשר אתו ויחננו על-עין חרד ומחנה מדן היה-לו מצפון מגבעת המורה בעמק. (ס) ב ויאמר יהוה אל-גדעון רב העם אשר אתך מתתי את-מדן בידם פן-יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי. ג ועתה קרא נא באזני העם לאמר מי-ירא וחרד ישב ויצפר מהר הגלעד וישב מן-העם עשרים ושנים אלף ועשרת אלפים נשארו. (ס) ד ויאמר יהוה אל-גדעון עוד העם רב הורד אותם אל-המים ואצרפנו לך שם והיה אשר אמר אליך זה לא ילך אתך הוא ילך אתך וכל אשר-אמר אליך זה לא-ילך עמך הוא לא ילך. ה ויורד את-העם אל-המים ויאמר יהוה אל-גדעון כל אשר-ילק בלשונו מן-המים כאשר ילק הכלב תציג אותו לבד וכל אשר-יכרע על-ברכיו לשתות. ו ויהי מספר המלקקים בידם אל-פיהם שלש מאות איש וכל יתר העם כרעו על-ברכיהם לשתות מים. (ס) ז ויאמר יהוה אל-גדעון בשלש מאות האיש המלקקים אושיע אתכם ונתתי את-מדן בידך וכל-העם ילכו איש למקמו. ח ויקחו את-צדה העם בידם ואת שופרתיהם ואת כל-איש ישראל שלח איש לאהלו ובשלש-מאות האיש החזיק ומחנה מדן היה לו מתחת בעמק. (פ)

קריאת הטקסט

לאחר המהלך המפורט שנעשה בפרק ו והכרת המרכיבים השונים אנו מציעים מהלך של unseen לגבי פסוקים מפרק ז. התלמידים ינסו לשחזר מהלכים שנעשו בפרק ו ויחילו אותם על פרק ז. כמו כן יקראו התלמידים פירושים שונים שניתנו לפסוק ה (פסוק מרכזי בסיפור גדעון) המורה תסייע ככל הנדרש.

בקבוצות

- קוראים יחד את הפסוקים א-ח.
- משוחחים על תוכן הפסוקים.
- דנים בשאלה: איך נבחרו 300 הלוחמים ומדוע נבחרו דווקא הם?
- קוראים שלושה פירושים שונים לפסוק ה' המתאר את מהלך בחירת הלוחמים (בעמוד 24 - דף מתוך מקראות גדולות אשר בו הקטע מן המקרא וסביבו מופיעים הפירושים השונים. רצוי להראות לתלמידים איך זה נראה במקראות הגדולות):

פסוק ה' " וַיִּרְדּוּ אֶת-הָעַם אֶל-הַמַּיִם וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-גְּדֵעוֹן כָּל אֲשֶׁר-יֵלֶק בְּלִשְׁוֹנוֹ מִן-הַמַּיִם כִּי אֲשֶׁר יֵלֶק הַכֶּלֶב תִּצְיַג אוֹתוֹ לְבָד וְכָל אֲשֶׁר-יִכְרַע עַל-בְּרַכְיֹו לְשִׁתּוֹת"
- **פירוש רלב"ג**: "...והנה לזאת הסיבה, גם כן לא רצה ה' שישארו עמו זולתי המלקקים בידם אל פיהם, כי זה מורה על חריצות וגבורה. ואולם אשר כרעו על ברכיהם לשתות, הם עצלים, ורצה שישבו לביתם."
- **פירושו של הרלב"ג בלשון ימינו**: הלוחמים אשר התכופפו וכרעו על ברכיהם לא התאמצו, ולכן הם עצלנים ומוטב שישבו לביתם.
- **פירוש רש"י** (רבי שלמה יצחקי): "תציג אותו לבד חוץ מסיעתך, כי הם לא ילכו עמך, שכך הם למודים לכרוע לפני עבודת גלולים."
- **פירושו של רש"י בלשון ימינו**: הלוחמים שכרעו על ברכיהם עשו כך בשל ההרגל שלהם לכרוע ברך, להשתחוות בפני אלילים. הם אינם מאמינים באלוהים, ולכן מוטב שיחזרו לביתם.
- **פירוש מצודת דויד**: המלקקים - בחר במלקקים ומאס בכורעים, לפי שהכורעים הורגלו לכרוע להעבודה זרה ולא כן המלקקים.
- **פירוש מצודת דוד בלשון ימינו**: אלוהים אינו מעוניין באלו שרגילים לכרוע ברך כשהם מתפללים לאלילים.
- דנים בקבוצה בפירושים השונים ומשווים ביניהם.
- דנים בקבוצה בשאלה: מדוע מסתפק גדעון ב-300 לוחמים בלבד על פי הכתוב בפרק ז' (אלוהים אינו רוצה שעם ישראל יוכל לחשוב שניצח את מדיין בכוחו הוא, ולא בכוח האל).
- תוך כדי הקריאה והדיון נעזרים במהלכים שנלמדו בפרק ו:
 - מבררים פירוש של מילים וביטויים
 - מציינים מי הן הדמויות המופיעות
 - מזהים פעלים
 - משייכים בין פעלים לדמויות
 - מפרקים כינויים חבורים
 - מזהים אזכורים
 - קוראים בקול
- **בחמ"ד** - יהיה עיסוק בפן האמוני של הפרשייה.

דיון לסיכום

הערה זידקטית: במסגרת היחידה, עסקנו בפרק ז בפסוקים א-ח בלבד. עם זאת התלמידים אמורים לקרוא את הפרק כולו במסגרת שיעור מקרא. פעילות הסיכום מבוססת על כך שהתלמידים מכירים את סיפור גדעון בשלמותו.

- צופים בסרטון על גדעון ממקראנט:
<http://mikranet.cet.ac.il/pages/item.asp?item=16796&rel=1>
- משוחחים: מה הסרטון ממחיש? מה הוא מוסיף על מה שקראנו?
- דנים בדמותו של גדעון כמנהיג ובתכונותיו: האם גדעון היה ראוי למינוי? האם הבחירה בו הייתה מוצדקת?
- משוחחים על הרלוונטיות של תהליך בחירת אנשים לביצוע משימה לימינו אנו: כיצד נבחרים תלמידים למשימה כלשהי? מהם התבחינים (קריטריונים) לבחירת תלמידים כקריינים בטקס בית ספרי? כחברים במועצת תלמידים? כנציגי הכיתה בתחרות ספורטיבית ועוד...

מו	שופטים ז	תרגום
<p>יִלְקֵךְ בְּלִשְׁוֹנוֹ מִן־הַמַּיִם כַּאֲשֶׁר יִלְקֵךְ הַפֶּלֶב תִּצְיֵג אוֹתוֹ לְבָד וְכֹל אֲשֶׁר־יִכְרַע עַל־בְּרַכְיוֹ לְשֵׁתוֹת: (1) וַיְהִי מִסְפָּר הַמַּלְקָקִים בַּיָּדָם אֶל־פִּיהֶם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְכֹל יִתֵּר הָעַם כָּרְעוּ עַל־בְּרִכְיָהֶם לְשֵׁתוֹת מַיִם: (2) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־גְּדֵעוֹן בְּשֵׁלֶשׁ מֵאוֹת הָאִישׁ הַמַּלְקָקִים אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְנָתַתִּי אֶת־מִדְּיָן בַּיָּדְךָ וְכֹל־הָעַם יִלְכוּ אִישׁ לְמִקְמוֹ: (3) וַיִּקְחוּ אֶת־צֹדֵה הָעַם בַּיָּדָם וְאֵת שׁוֹפְרֹתֵיהֶם וְאֵת כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל שָׁלַח אִישׁ לְאֵהָלָיו וּבְשֵׁלֶשׁ־מֵאוֹת הָאִישׁ הַחֲזִיק וּמַחְנֵה מִדְּיָן הָיָה לוֹ מִתַּחַת בַּעַמְק: (4) וַיְהִי בַלִּילָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה קוּם רֵד בַּמַּחְנֵה כִּי נָתַתִּי בַּיָּדְךָ: (5) וְאִם־יִרָא אֶתְּךָ לְרֵדֶת רֵד אֵתְּךָ וּפְרַח נַעֲרֶךָ אֶל־הַמַּחְנֵה: (6) וּשְׁמַעַת</p>	<p>עמא למא ואמר יי לגדעון כל די לחיך בלישניה מן מיא קמא דמלחיה כלקא תקום ותייה בלחוביה וכל דקרע על ברבוייה למשתי: (1) והנה מנין דשדן בידיהון לפומהון תלת מאה גברא וכל שאר עמא כרעו על ברבוייהו למשתי מיא: (2) ואמר יי לגדעון בתלת מאה גוברין דשדן בידיהון לפומהון אפרוק ותכון ואמסר ית מדנאי ביה וכל עמא ייולון גבר לאתבריה: (3) ונסיבו ית ודוי עמא בידיהון ונת שפריהון ונת כל אנש ישראל שלח גבר לקרוויה ובתלת מאה גברא אתקף ומשרת מדינאי שריא לקבליה משפולי מישרא: (4) והנה בליקיא ההוא ואמר ליה יי קום חות במשריתא ארי מסרתינון ביה: (5) ואם דחיל את למיתת חות את ופרח עולמך למשריתא: (6) ותשמע מה ימללון</p>	<p>עמא למא ואמר יי לגדעון כל די לחיך בלישניה מן מיא קמא דמלחיה כלקא תקום ותייה בלחוביה וכל דקרע על ברבוייה למשתי: (1) והנה מנין דשדן בידיהון לפומהון תלת מאה גברא וכל שאר עמא כרעו על ברבוייהו למשתי מיא: (2) ואמר יי לגדעון בתלת מאה גוברין דשדן בידיהון לפומהון אפרוק ותכון ואמסר ית מדנאי ביה וכל עמא ייולון גבר לאתבריה: (3) ונסיבו ית ודוי עמא בידיהון ונת שפריהון ונת כל אנש ישראל שלח גבר לקרוויה ובתלת מאה גברא אתקף ומשרת מדינאי שריא לקבליה משפולי מישרא: (4) והנה בליקיא ההוא ואמר ליה יי קום חות במשריתא ארי מסרתינון ביה: (5) ואם דחיל את למיתת חות את ופרח עולמך למשריתא: (6) ותשמע מה ימללון</p>
<p>אומו לצד חוץ מסיעמך, כי הם לא ילכו עמך, שכן הם למודים לכרוע לפני עבודה גלולים: (1) המלקקים בידם.</p>	<p>רש"י</p>	<p>אומו לצד חוץ מסיעמך, כי הם לא ילכו עמך, שכן הם למודים לכרוע לפני עבודה גלולים: (1) המלקקים בידם.</p>
<p>על ברכיהם. הכף רפה וכן הוא ברך על ברכויה והשאר דגושינו: (1) את צדה העם בידם. צדת העם שהלכו למקומם לקחו העם הנשארים עמו וכן שופרותיהם שהיו עם מקצתם להריע במלחמה</p>	<p>רד"ק</p>	<p>לקחו כמו כן הנשארי' עמו כדי שיהיה שופר ביד כל אחד ואחד מהשלש מאות הנשארים ויריעו תרועה גדולה להבהיל מחנה מדין, ומלת צדה מוכרת במקום סמוך כי משפטו צדת, וכמוהו וענוה צדק</p>
<p>מחנה דוד: וכל אשר יכרע וגו'. רצה לומר, וכן תציג לבד כל אשר יכרע וכו': (1) המלקקים. בחר במלקקים ומאס בכורעים, לפי שהכורעים הורגלו לכרוע להעבדה זרה ולא כן המלקקים: (2) ויקחו. המלקקים לקחו מיתר העם צידם ושופרותיהם: ואת כל וגו'. המה הכורעים: החזיק. אחז בהם ללכת עמו: מתחת. וגרעון היה בהר ממעל: (3) ואם ירא וגו'. אם תפחד לרדת להלחם בם, רד לשמוע מה בפייהם:</p>	<p>מחנה דוד</p>	<p>מחנה דוד: וכל אשר יכרע וגו'. רצה לומר, וכן תציג לבד כל אשר יכרע וכו': (1) המלקקים. בחר במלקקים ומאס בכורעים, לפי שהכורעים הורגלו לכרוע להעבדה זרה ולא כן המלקקים: (2) ויקחו. המלקקים לקחו מיתר העם צידם ושופרותיהם: ואת כל וגו'. המה הכורעים: החזיק. אחז בהם ללכת עמו: מתחת. וגרעון היה בהר ממעל: (3) ואם ירא וגו'. אם תפחד לרדת להלחם בם, רד לשמוע מה בפייהם:</p>
<p>ונשתנית התנועה. ויצפר כמו ויצרף. כמו כבש כשב: (ה) וכל אשר יכרע על ברכיו. נופל על הצג לבד: (ח) ויקחו את צדה העם בידם.</p>	<p>פרוש רבנו ישעיה</p>	<p>המלקקים בידם. עקדה שם: ויבא גרעון. עירובין יט: ראש האשמורת. ברכות ב (שם ג):</p>
<p>בעצמו במראה הנבואה: (ח) ולקחו צדת העם ושופרותיהם כדי שיהיה שופר ביד כל אחד מהם וידמה שהש"י הודיע לו איך תהיה התסועה ביד שלש מאות האנשים האלה ר"ל שזה יהיה בשיתן</p>	<p>רלב"ג</p>	<p>שופרות ביד כלם וכדים רקים ולפידים בוערים באש בתוך הכדים כאופן שעשו זה ואולם קצר הכתוב כמנהגו וחזק הש"י לבו במספר החלום ואת שברו כי זה ממה שדורה אמתות מה שיעד להם הש"י:</p>
<p>מנחת שי</p>	<p>מנחת שי</p>	<p>מסורה</p>
<p>גלעד דשיר השירים וכן בספר אחד כ"י נמסר כאן מהר הגלעד לית וחד שגלשו מהר גלעד: (ח) בלשונו מן המים. כן כתוב לא אל המים: (י) ויהי מספר המלקקים. ב' ובענין וכן כתיבין ושניהם רפויי המים סמוכי הה"א בנעיא עיין מכלול דף ג' ובדף צ"ד הביא מלה זו עם אחרות שכאשר נכתבו שתי אותיות דומות פעמים יבארו שתייהן אע"פ שתקדם להם תנועה קטנה אבל יסימו מאריך עם התנועה הקטנה ובאות הראשונה מן הדומות שריא ופתח וכבר כתבתי בריש פרשת לך לך שזהו חילוף בין הספרים כי במקצתן כל מלות אלו בחטף פתח ובמקצתן כולן בשוא לבד: על ברכיהם. הכ"ף רפה והמסורת עליו כל לשון ברכי ברכיו דגש בר מן שנים רפין וזה אחד מהם וחברו הוא ברך</p>	<p>מנחת שי</p>	<p>מסורה</p>